

**Чебаненко Дар'я Геннадіївна,
Брага Аліна Анатоліївна,**

*студентки 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: асистент кафедри цивільного права Розумейко Д. О.

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Наразі у світі спостерігається критична ситуація, пов'язана із пандемією Covid-19. Ця проблема торкнулась майже всіх країн як у соціальному, так і в економічному планах. Україна, як держава, яка зовсім не була підготовлена до такої кризи, особливо важко переживає наслідки пандемії. Як внутрішня, так і зовнішня діяльність України зазнала значних труднощів, тому було необхідним втручання держави заради покращення ситуації [1, с. 59].

На даний момент заходи, яких вживає держава з метою зниження розповсюдження вірусної інфекції та виходу країни з цієї катастрофічної ситуації, справляють істотний вплив на економічну діяльність як самої держави в цілому, так і окремих громадян.

Одними з найбільш помітних проявів неоднозначності сучасної ситуації є проблеми, пов'язані з виконанням договірних зобов'язань.

Зазначимо, що інститут виконання договірних зобов'язань є доволі значущою категорією в цивільному праві, оскільки тісно пов'язаний з юридичними та фактичними діями учасників цивільних правовідносин.

Визначення поняття договору купівлі-продажу наведене у ст. 655 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2]. Тобто, даний вид договору, за своєю правовою природою, є одним із видів договірних зобов'язань.

Ситуація, що виникла в зв'язку з поширенням Covid-19, прямо впливає на можливість належного виконання договірних зобов'язань. Вона створює умови для того, щоб виконання зобов'язань, що виникли з договорів, зокрема, і з договору купівлі-продажу, було поставлено під загрозу. Ця ситуація – настільки надзвичайне явище, що, навіть будучи передбачуваною, не може бути відвернена.

Причому вона є такою незалежно від того, визнана вона будь-яким органом влади або не визнана. Інакше кажучи, це – класичний випадок непереборної сили. Інститут непереборної сили в повній мірі відноситься до наслідків пандемії Covid-19 і може впливати на виконання договірних зобов'язань, але не припиняти їх.

Зазначимо, що відповідно до ч. 2 ст. 14–1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливлюють виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами... [3].

Проте, ЦК України не містить поняття «форс-мажор», але ст. 617 ЦК України [2] підставою звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання визначає випадок або непереборну силу.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (Covid-19)» встановлено норму, якою карантин додатково внесено до переліку форс-мажорних обставин [4]. Таке рішення парламентарів виглядає особливо важливим, оскільки постановою Кабінету Міністрів України № 211 з 12 березня 2020 р. було запроваджено ведення карантину на загальнонаціональному рівні [5].

Тобто, нововведення є додатковою нормативною підставою, на яку контрагенти за договірними зобов'язаннями, зокрема, і за договором купівлі-продажу, можуть посилатися як на основу невиконання зобов'язань і спрощують процедуру визнання таких обставин форс-мажором ТПП України. При цьому, сертифікат ТПП України потрібно отримувати на кожен окремий договір чи кожне окреме зобов'язання перед державними органами.

Отже, карантин стане форс-мажорною обставиною лише у випадку, якщо особа доведе неможливість невиконання зобов'язань, передбачених умовами договору, саме через нього. При цьому, самі по собі наслідки пандемії, як підставу непереборної сили, визначають у кожному окремому випадку. Потребує доказування причинно-

наслідковий зв'язок між заходами введення карантину та конкретним випадком порушення (прострочення) обов'язків за конкретним договором, зокрема, і за договором купівлі-продажу [6, с. 5].

У зазначених обставинах доцільним є використання процедури з укладення між контрагентами, зокрема, і за договором купівлі-продажу, певних доповнень, додаткових угод до договору, якими б були передбачені умови щодо перенесення строків виконання договірних зобов'язань. Дотримання такої процедури автоматично усуне потребу у отриманні документального засвідчення обставин, що склалися, за допомогою сертифікатів ТПП України.

Таким чином, необхідно правильно інтерпретувати той факт, що, внаслідок дії непереборної сили, що настала внаслідок пандемії Covid-19, контрагенти, які порушили свої договірні зобов'язання, зокрема, і в рамках виконання договору купівлі-продажу, звільняються від стягнення неустойки, відшкодування втраченої вигоди тощо. Але після закінчення карантину, спричиненого пандемією Covid-19, і припинення обмежувальних заходів в рамках держави боржник зобов'язаний буде виконати зобов'язання, прописані в договорі, тому що це не санкція, а безпосередня його умова. При цьому порядок укладання та виконання договору купівлі-продажу під час пандемії Covid-19 підпорядковується певним правилам:

1. Пандемія Covid-19 автоматично не звільняє від виконання договору купівлі-продажу.

2. Визнати ситуацію наслідком непереборної сили (форс-мажором), яка перешкодила виконати договір, можна, якщо:

- договір підписаний до прийняття протиепідемічних заходів;
- випадок винятковий, непередбачений і невідворотний (що підлягає доказуванню, зокрема, і причинно-наслідкового зв'язку між подіями та наслідками);
- сторони зробили все можливе, щоб звести збитки до мінімуму;
- надзвичайність ситуації не виключає виконання договору.

Література:

1. Короленко Н. В., Ларіна Т. І. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної кризи COVID-19. *Економічна наука*.

Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 1. С. 59–65.

2. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. ст. 356.

3. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 2 грудня 1997 року. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 13. ст. 52.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 року. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 16. ст. 100.

5. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів від 11 березня 2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p#Text> (дата звернення: 02.06.2021).

6. Закірова С. Форс-мажорні обставини: що змінила пандемія вірусу COVID-19? *Громадська думка про правотворення*. 2020. № 5 (190). С. 4–10.